

RYSWYCK, Theodoor van (Antwerpen 7 juli 1811 – Antwerpen 7 mei 1849). Broer van **Jan Baptist van Ryswyck** en **Lambrecht van Ryswyck**.

Werd geboren te Antwerpen in de Boeksteeg (thans Nationalestraat), in een schilderachtige en levendige volksbuurt. Van Ryswyck ging na de lagere school in de leer bij de beeldhouwer Van der Neer, waar hij vriendschap voor het leven sloot met de gebroeders De Cuyper en vervolgens bij de decoratieschilder Altenrath. Daarna werd hij ondermeester in een lagere school. In februari 1831 trad de negentienjarige Van Ryswyck met enkele vrienden in dienst van het Belgisch vrijwilligersleger. In oktober 1835 werd hij klerk bij de Berg van Barmhartigheid, waar hij het slechts tot de functie van 'afschrijver' bracht. Hij hield zich vooral bezig met

Standbeeld van Theodoor van Ryswyck door Leonard de Cuyper. Volksdichter Van Ryswyck behoorde tot de eerste generatie Vlaamse schrijvers die na 1830 een nationaal gevoel wilde opwekken. Zijn Vlaamsgezindheid was hierbij geenszins in tegenspraak met zijn Belgisch-nationalisme. (AMVC)

het schrijven van gelegenheidsgedichten die hij tegen betaling aan Jan en Alleman verkocht. Van Ryswyck behoorde tot de eerste generatie Vlaamse schrijvers die tussen 1834 en 1840 aan het woord kwamen. Ondanks hun literaire ambitie, ging hun eerste bekommernis toch uit naar de opwekking van een nationaal gevoel. In 1837 verschenen de eerste ondertekende, individuele Vlaamse dichtbundel en de eerste Vlaamse roman: *De Eigenaerdige Verhalen* van Van Ryswyck en *In 't Wonderjaar* van Hendrik Conscience. Mede onder invloed van zijn vader was Van Ryswyck zeer vertrouwd met dichters als Cats, Helmers, Tollens en Willem Bilderdijk. Zijn gemakkelijkheid van versificatie en zijn classicistische wijze van dichten – zeker wat betreft zijn ernstige poëzie – vonden daarin wellicht hun oorsprong. Het was nochtans zijn nonchalante, humoristische wijze van dichten in de volkstrant, vaak in verband met actuele politieke gebeurtenissen of gebeurtenissen in het volksleven die hem populair maakte. Hoewel de poëtische waarde van zijn dichtbundels zeer betwistbaar is en ze alleszins geen blijvende esthetische waarde hebben, hadden werken als *Antigonus* (1841), een hekeldicht in drie zangen tegen de regeringen van Napoleon, Willem I en Leopold I en de *Politieke*

Refereinen (1844), toch enige politieke impact. Het laatste werk bestond zelfs uit een verzameling gedichten die reeds in de vorm van losse blaadjes hadden gecirculeerd en waarin Van Ryswyck scherp en volks inspeelde op actuele feiten.

Eind 1835 werd te Antwerpen door Michiel van der Voort en Van Ryswyck *De Olijftak* opgericht. Jan J. de Laet en Van Ryswyck, aan wie Conscience de beoordeling vroeg van zijn eerste Vlaamse teksten, introduceerden deze laatste in *De Olijftak*. Van Ryswyck stond als populaire figuur zcwat centraal in de kunstenaarswereld van schrijvers, schilders en beeldhouwers. Zij namen stelling tegen de 'geleerden' van de *Société des sciences, lettres et arts d'Anvers* en tegen de oude school die in deze kunstenaarswereld werd vereenzelvigd met de figuur van Mathias van Bree.

Van Ryswyck beleed zijn Vlaams bewustzijn op een overtuigende, vaak hekelende wijze, zonder nochtans afbreuk te doen aan het Belgisch nationalisme. Dat nam niet weg dat hij Nederlandsgezind was en daarenboven geloofde in een nauwe Germaanse stamverbondenheid. De idee van een vrijheidstrijd was een der bijzonderste thema's in vele gedichten, zo bijvoorbeeld in *De Watergeuzen* (1842) en *De Boschgeuzen* (1842).

In 1840 nam Van Ryswyck met Conscience, De Laet en Pieter F. van Kerckhoven de redactie van *De Noordstar* (1840-1842) op zich. Zoals De Laet en Conscience zou ook hij met groot enthousiasme een reis door Vlaanderen ondernemen om abonnees te werven voor het eerste volwaardige Vlaams dagblad: *Vlaemsch België* (1844). In 1843 gaf hij het *Muzen-album* uit, een niet altijd geslaagde veredeling van het *Nederduitsch Letterkundig Jaarboekje* van Frans Rens. Het bleef bestaan tot 1848. Hij behoorde ook tot de eerste medewerkers van *Het Handelsblad van Antwerpen* (15 december 1845).

In 1847 kwam de eerste breuk in de Vlaamse geleerden. Al was kort daarvoor *Het Heilig Verbond* gesticht, met als voornaamste leden Conscience, Gustaaf Wappers, Frans H. Mertens, Jan F. Ver-

spreeuwen, Lodewijk Vleeschouwer, Van Kerckhoven en Van Ryswyck en al hadden zij gezworen zich tot het uiterste in te zetten voor de eenheid van de V.B., toch kwam het tot een breuk bij de uitsluiting van Van Kerckhoven. Katholieken en liberalen zetten zich tegen elkaar af. Van Ryswyck, gedwongen door omstandigheden buiten zijn wil om, werd in de richting van de liberalen gedreven. Hij werkte mee aan *De Schrobber* contra *De Roskam*, spreekbuis van de katholieken. In het satirisch weekblad *De Filter* publiceerde hij samen met zijn broer Jan Baptist hekelverzen. In juni 1848 echter trok hij zich reeds terug omwille van Jan Baptists anti-royalistische uitlatingen.

Typisch voor Theodoor van Ryswyck was dat hij bij vele initiatieven betrokken was, maar nergens een krachtige, duidelijke en volgehouden actie heeft gevoerd. Hij heeft wel geleden onder de onenigheden tussen de Vlaamse vrienden; bovendien werd zijn onstandvastig leven, zijn losse en onbezorgde levenswandel hem te zwaar. Op 28 mei 1848 werd hij met zinsverbijstering, gevolg van drankmisbruik, naar het krankzinnigengesticht van Lier gebracht. In maart 1849 keerde hij terug naar Antwerpen, waar hij kort daarop stierf. Na zijn dood was de populaire Van Ryswyck nog vaak het voorwerp van touwtrekkerij. Zowel liberalen als katholieken poogden zijn populariteit voor de eigen politieke wagen te spannen. De bedevaarten naar zijn graf, waarvan de eerste en meest gedenkwaardige plaatsgreep in 1851, gaven aanleiding tot heel wat pennentwisten tussen liberalen en katholieken.

WERKEN: *Eppenstein*, 1840; – *Antigonus*, 1841; – *Poëtische Lui-
men*, 1842; – *Balladen*, 1843; – *Politieke Refteinen*, 1844; – *Volks-
liedjes*, 1846; – *Volledige Werken*, 1853 en 1865; – *Volledige Dicht-
werken*, volksuitgave, 1878; – *Volledige Werken*, voor de eerste maal
in den oorspronkelijken tekst en volgens tijdsorde geschikt, opnieuw
uitgegeven, met ophelderingen en een levensbericht van den dichter
door J. Staes, 1884.

LITERATUUR: M. Rooses, 'Theodoor Van Ryswyck', in *Jaar-
boek van het Willemsfonds voor 1875* en in *Schetsenboek*, 1877; –
J. Staes, *Theodoor Van Ryswyck, zijn leven in verband met zijn tijd*,
1884; – D. Sleetckx, *Indrukken en Ervaringen*, 1903.

GUIDO GOEDEMEÉ*